

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת וישב (חנוכה) תשפ"ד לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך ווען - גליון אלף ת"א

בשום דבר בהבריאה שרצתה להרחיב. ולדוגמא כאשר ברא המאורות נבראו תיכף במדה שעלה במחשבה מתחלה, והלא גם להעולם היה מדה במחשבתו יתברך שמו, ומהו הענין שהיה מרחיב עד שגער בו ה' והעמידו.

וכבר אמרנו בביאורו דאיתא במשנה (אבות ה-א) בעשרה מאמרות נברא העולם, ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא להפרע מן הרשעים שמאבדים את העולם שנברא בעשרה מאמרות, וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות. והמפרשים נתקשו בכוננת המאמר הזה, הלא אין זה ממדת טובו לברוא את העולם בעשרה מאמרות, כדי להפרע מן הרשעים עונש גדול, ואדרבה היה לו לבראו במאמר אחד כדי להקל בעונשם. ועוד תקשה כיון שבידו היה לבראו במאמר אחד, ולא נצרך להבריאה עשרה מאמרות, וכי בשביל שהאריך לבראו בעשרה מאמרות, עולה בריאתו בחשיבות יתירה. הלא אומן שיכול לעשות כלי בשעה אחת, והתעצל ועשאו בעשר שעות, אף על פי כן אין חשיבותו ומחירו עולה יותר בשביל שעשאו בעשר שעות.

הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים (שיר ז-ד). במדרש הדודאים נתנו ריח זה ראובן שהציל את יוסף, ועל פתחינו כל מגדים, זה נר חנוכה שמדליקין על הפתח ע"כ. וכבר תמדהו על הקשר של שני ענינים אלו. וגם למה קרא הצלת יוסף בתואר נתנו ריח, והנר חנוכה בתואר מגדים.

ולמה בפרשה, ויהי ה' את יוסף, ויהי איש מצליח, ויהי בבית אדוניו (לט-ב). וכן נאמר להלן בבית הסוהר, ויהי ה' את יוסף ויט אליו חסד וגו' (לט-א). ויש להבין הלא ה' הוא עם כל אדם, ולית אתר פנוי מיניה, ומהו הכוונה ויהי ה' את יוסף. ואם הכוונה לברכת ה' שהיתה עמו, הא זה מבואר להדיא אחר זה, ויהי איש מצליח, ויט אליו חסד.

ונראה בהקדם לבאר מאמרם (חגיגה יב) בשעה שברא הקב"ה את העולם, היה מרחיב והולך כשתי פקעיות של שתי, עד שגער בו הקב"ה והעמידו, שנאמר (איוב כו-יא) עמודי שמים ירופפו ויתמדהו מגערותו, והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב אני א-ל-שד"י (בראשית יז-א), אני הוא שאמרתי לעולם די ע"כ. והיא פליאה, שלא מצינו

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

ברגשי גיל ושמחה ומתוך שבה והודי' להשי"ת, הננו מגוישים מעומקא דליבא, ברכת מזלא טבא וגדיא יאה, קדם עטרת ראשנו

~ כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ~

לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי נכדתו הכלה תחי'

בת חדב"ן הרה"ג רבי אהרן ישעי' ראזנער שליט"א דומ"ץ סאמבאטהעלי - וראש כוללינו בוומ"ס

עב"ג בן הגה"צ רבי אשר הלברשטאם שליט"א אבד"ק צאנז סטראפקוב

יהא רעווא שיזכה לשובע שמחות ורב תענוג ונחת דקדושה מכל יו"ח מתוך בריות גופא ונהורא מעליא עד ביאת גוא"צ בב"א.

אחר כיסוי, עד שאמר 'לעולם' די, כדי שתהא הבחירה לצדיקים ולרשעים, שהמתבונן יוכל להכיר מהבריאה, מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית. [ועיין בפרי צדיק (פ) וארא אות ג] נקודת הדברים בשם הרה"ק רבי בונם מפרשיסחא]. ופירשו בזה מה שאמר יעקב, וא-ל שד"י יתן לכם רחמים (בראשית מג-יד), וברש"י מי שאמר לעולם די יאמר די לצרותי (תנחומא י) ע"כ. כי הצרות יכולין להעביר את האדם על דעת קונו (עירובין מא:), וכמו שאמר לעולמו די, שלא תתפשט יותר כדי שלא יביאנו למצב שלא יכיר את בוראו, כן יאמר לצרותי די.

*

וזהו יוסף אמר לאחיו, אתם חשבתם עלי רעה, אלקים חשבה לטובה, למען עשה כיום הוזה להחיות עם רב (ג-כ). וענינו הוא, כי יוסף בעת מכירתו למצרים היה עולם חשוך בעדו, ויראו אותו מרחוק, ויתנכלו אותו להמיתו (לז-יח), ושוב השליכו אותו לבור אין בו מים (לז-כד), אבל נחשים ועקרבים יש בו (שבת כב:), שזהו מיתה ודאית, כמאמרם (יבמות קכא). נפל בחפורה מלאה נחשים ועקרבים מעידין עליו שהוא מת. ואחר זה מכרוהו למצרים, שהיה הארץ מסוגרת, שלא היה עבד יכול לברוח משם (רש"י שמות יח-ט). ושוב הנסיונות בבית אדונו, ואחר זה שנים רבות בבית הסוהר. אבל היה בזה תכלית לטובה, שיוכל להתעלות לתפקידו שהטילו עליו מן השמים. וכמאמרם (שבת פט:): ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל [כדרך כל הגולים, שהרי על פי גזירת גלות ירד לשם], אלא שזכותו גרמה לו, דכתיב (הושע יא-ד) בחבלי אדם אמשכם בעבותות אהבה [בשביל חיבת האדם משכתיים למצרים בחבלים ולא בשלשלאות], ואהיה להם כמרימי עול על לחייהם [כאדם הסובל ומסייע לבהמתו להרים עולה מעל צוארה בלוחזין ובמקלות] ואט אליו אוכיל [הטיתי לכם כח להכיל את עבודת הפרך] ע"כ. ושוב על ידי שעמד בנסיון בבית אדונו, זכה לגדור אחר זה כל בית ישראל בהיותם בשיעבוד מצרים, וכמאמרם (ויק"ר לב-ה) יוסף גידר עצמו מן הערוה ונגדרו כל ישראל בזכותו. ושוב נעשה משנה למלך במצרים, וכלכל בית אביו ואת טפם כל ימי חייו (ג-כא). הרי שכל מה שחשבו מתחלה עליו לרעה, אלקים חשבה לטובה.

והמפרשים תירצו (עיין במדרש שמואל, ובתורת אבות, הובאו בספר לקוטי בתר לקוטי), כי ענין עשרה מאמרות של הבריאה הם לבושים על האור האלוה-ה השופע בה. ויען כי הכח האלוה-ה המחיה את כל הבריאה מלוּבש בעשרה לבושים אלו, לכן נמשך אשר לפעמים אינו רואה האדם את הכח האלוה-ה המונח בטבע ועושה היפוך רצון הבורא. וזו כוונת המשנה, בעשרה מאמרות נברא העולם, כלומר הבורא יתברך הלביש את אורו בעשרה לבושים. כי מאמר הוא גם כן לשון לבוש. על דרך בצע אמרתו (איכה ב-יז), ותרגומו בזע פורפירא דיליה.

ועל זה מקשה, והלא במאמר אחד יכול להבראות, כלומר הלא די היה אילו נשארה הבריאה ברוחניותה שהיתה במאמר הראשון, ואז היה האדם מכיר יותר טוב את האור האלוה-ה המחיה הכל, ולאיוזה צורך באו המאמרות האחרות שעל ידם נתגשמו הדברים. ועל זה משיב להפרע מן הרשעים וליתן שכר טוב לצדיקים, כי באם היתה נשארה הבריאה ברוחניותה אז לא היה יצר ולא תאות גשמיות, וממילא לא היה מקום לא לשכר עבור הצדיקים, כי ההסתרה לא היתה כל כך גדולה. ולא היה מספיק העונש להרשעים כי לא היה להם הצטדקות. ולכן נתגשמה הבריאה בעשרה מאמרות, ועל ידי זה יוכל להקל מהרשעים העונש על שגיאיותיהם, כי יש להם טענה שלא הכירו אלקותו מחמת רוב הלבושים שנתלבש בהם. וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם בקדושת מעשיהם, אף שנברא בעשרה מאמרות, והלבושים וההסתרות מרובות, ובכל זאת הם מכירים אלקותו ית"ש ושומרים דרך ה' לעשות צדקה ומשפט ודפח"ח.

וזהו הענין שהעולם נקרא בתואר 'עולם', מלשון העלם, כי כבוד ה' מוסתר ומוצנע בו בהעלם, שלא כל אחד משכיל את האור המונח תחתיו, הניצוץ האלקי המחיה כל דבר, והשגחתו התמידית, עד שלפי ראות העין יוכל לדמות שעולם כמנהגו נוהג תחת מקרי הטבע. (עיין שמן ראש חנוכה ח"ג רמט.).

וזהו שאמרו בשעה שברא הקב"ה את 'העולם', שתהא הבריאה בהעלם, שלא יכירו מהבריאה אור ה' שמחיה אותה, היה העלם זה מרחיב, לכסות האור בכיסוי

וזהו מעשים בכל יום בהמאורעות שעוברות על האדם, שרואין כמה דברים סיבות מסיבות שונות הנעשים בארץ מתחת, אשר אנו מתמיהים למה עשה השי"ת ככה, אבל לאחר רבות הזמן אנו רואים ומבינים למפרע, הכל כאשר לכל, כל הסיבות תכלית כוונתם, כי כולם היו הכנות כדי שיעשה דבר גדול לטובה. וכמו שפירש בתורת משה (פ' תשא רג.) וראית את אחורי (לג-כג), לאחר שנעשה תכלית הדבר, תראה ותבין למפרע מה שהיה ומה שנעשה, אבל לפני לא יראו, קודם עשיית הדבר לא יראו ולא יבינו תכליתו, וזה לפני לא יראו ע"כ.

אמנם יוסף בצדקתו שונה מכל אדם, שהכיר זאת לא רק לאחריו, אלא גם בשעת מעשה האמין שאין כאן רעה, ואלקים חשבה לטובה, אשר ה' צופה ומביט העתידות, הטובות רבות שיצמחו מזה. והראיה לזה, דהא אמרו (שבת ל:): שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות אלא מתוך שמחה ע"ש. ויוסף לא הוסר ממנו רוח קדשו כל הימים, גם בהיותו בבית הסוהר, וכמו שאמר פרעה, הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו, ואחרי הודיע אלקים אותך את כל זאת, אין נבון וחכם כמוך (מא-לח). הרי שלא נשבר רוחו ממצבו כל הימים, ורוח אלקים שורה עליו כל הימים.

ונראה כי יוסף מצא חיזוק, במה שראה תיכף ביום הראשון שפגעו אחיו להמיתו, כי ה' אתו עמו, ואין כאן הסתר פנים, אלא ה' מזמין לו כל זאת, ואין כאן שום מקרה, אלא הכל יד ה'. והוא, כי הנה ראובן אמר לאחיו אל תשפכו דם, השליכו אותו אל הבור הזה אשר במדבר, למען הציל אותו מידם, ובודאי שלא ידע שמשליכין אותו לבור נחשים ועקרבים שמעידין עליו שמת. ולמה הסיבו מן השמים להביא ליוסף מצב של אימת מות ללא צורך, ושוב לעשות לו נס לצאת חי משם. אלא מן השמים רצו לחזק אותו צדיק, שלא יחשוב שנסתרה דרכו מה', והסתיר פניו ממנו, אלא ראה והתבונן, אנכי עמך יחד, אין איש יודע רק אתה, כי היית בגוב נחשים ועקרבים והוצאתיך משם, ומזה תשכיל לדעת, אשר מה שימכרו אותך למצרים, הרי זה גזירת עליון לטובתך, שתוכל להשלים התפקיד שמוטל עליך, ובסופו תכיר הטובה שיש בירידה זו.

וזהו שאמר הכתוב, ויהי הוי"ה את יוסף, הן כשקנה אותו פוטיפר לעבד, וכן בהיותו בבית הסוהר, לא הרגיש בזה הסתר פנים של ימי דין, אלא תמיד היה לנגד עיניו,

שהכל היא חסד ה', וכמו שראו עיניו בבור נחשים ועקרבם, ושנודמנו לו בשמים על הדרך שלא יוזק מריח רע.

*

לעשות עץ גבוה חמשים אמה בשנת שנים עשרה למלכותו (א-ט), והכל היה הכנה שתתהווה הנס נסתר של פורים, בשנה שלאחריו.

ולכן בהברכה שאנו מברכין בימי חנוכה ופורים, אומרים שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, כי הן אמת שגמר הנס היה בזמן הזה, בחנוכה כ"ה כסלו, ובפורים י"ד וט"ו אדר, אבל התחלת הנס היתה שנים רבות מקדם, כי כל נס נסתר מתהווה בשילוב ימים רבים קודם שמתגלה הנס לעינינו. וזהו שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, שהנס התחיל 'בימים ההם', בלי זמן מוגבל, וסופו נתגלה 'בזמן הזה', ביום שנגלה הנס לעין כל.

וכמו שיוסף מיום שנמכר ראה כי ה' אתו בנסים נסתרים, שנתנו אותו בבור נחשים ועקרבם, ושוב נודמן אורחת ישמעאלים בצרי ולט, אשר זה נתן לו חיזוק על כל הימים אחריו. כן הכירו החשמונאים יד ה' במציאת הפך, שזה נס נסתר מהשגחת ה' כמו נס נגלה, ועל כן קבעו שמונת ימי חנוכה, על הנס הנסתר ועל הנס נגלה יחד.

וזהו שאמרו הדודאים נתנו ריח, עצתו של ראובן בעל הדודאים, שאמר השליכו אותו אל הבור הזה, אשר בלי מתכוין הורידו אותו לבור נחשים ועקרבם, וניצול שם ממיתה ודאית מהנחשים. ושוב באו אורחת ישמעאלים אשר 'נתנו ריח', שהיו נושאים נכאת וצרי ולט, שבהם ראה יוסף השגחת ה' עמו על הדרך שהוא הולך, אשר זה הציל את יוסף, שלא ישבר רוחו כל הימים שיהא עבד במצרים. ועל דרך זה 'על פתחינו כל מגדים', זה נר חנוכה שמדליקין על הפתח, שקבעו זכר לנסים נסתרים כמו על הנסים הנגליים. ואין חילוק בין הנס של מציאת הפך, להנס של הוספת השמן מן השמים. וקרא הנרות חנוכה בתואר 'מגדים', שהם מגידיים ומעוררים אותנו.

ועל דרך זה היה בימי החשמונאים, כאשר מצאו פך אחד שמן טהור, הם השיגו שאין זה מקרה, אלא יד ה' עשתה זאת, וכמו שיש נסים נגליים יש נסים נסתרים, וכמו שאומרים בתפלה, ועל נסיך שבכל יום עמנו. זה שנים רבות עברו שעלה במחשבתו של כהן גדול להטמין פך שמן, והיוונים הסתובבו בבית ה' ימים רבים, וטימאו כל השמנים, ופך זה לא נתגלה להם. ושוב באותו יום שנצחו החשמונאים ונכנסו בבית ה', באותה שעה מצאו את הפך שמן הלז, זהו רק מנפלאות הבורא, ואצלם לא היה שום שינוי בין נס נסתר לנס נגלה, הכל יד ה' עשתה זאת. ועל כן קבעו ימי חנוכה שמונה ימים, יום הראשון על מציאת הפך, ושאר הימים על הנס הנגלה שהדליקו שמונה ימים (מאירי שבת כא:), כדי להורות לבני ישראל שיש להתבונן ולראות יד ה' בנסים נסתרים כמו בנסים נגלים.

ולא עוד, אלא בנס נסתר מתראה השגחת ה' ביתר שאת מנס נגלה, והוא, כי נס נגלה מתהווה ברגע אחד, דם צפרדע כנים וכו', קריעת ים סוף, שמן חדש למנורה כל יום. לא כן נס נסתר מתהווה מהשגחת ה' ימים רבים קודם בוא יום הנס. ודוגמת נס חנוכה, שהתחילה שנים רבות מקדם, במה שנתן ה' בלב הכהן גדול לגנוז פך שמן, ואחריו נתעוורו היוונים ולא ראו אותה, ושוב נתגלה לישראל בעת שהוצרכו לזה. וביותר נס פורים, ההכנות לנס זה התחילו בשנת שלש למלכו שעשה משתה לכל עבדיו, ואז נהרגה ושתי, ובאה אסתר לבית המלכות בשנת שבע למלכותו (אסתר ב-טז), ושוב באה המעשה של בגתן ותרש, ונכתב בספר דברי הימים לפני המלך, ושוב עלה בדעת המן

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' יוסף שטערנפעלד הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' הערשל שטערן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' משה יעקב פשערהאפער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בארוסי בתו למול טוב	מוה"ר ר' ברוך מרדכי רייך הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בארוסי בתו למול טוב
---	--	---	--